

ΠΟΣΟ ΣΩΣΤΗ ΕΙΝΑΙ Η ΧΡΙΣΤΟΛΟΓΙΑ ΜΑΣ;

Ἐπιστολή Μεταπτυχιακοῦ Φοιτητοῦ

Ἡ διδασκαλία περὶ τοῦ φθαρτοῦ ἢ τῆς ἀφθαρσίας τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ κατέχει μία ἰδιαίτερη θέση ἀνάμεσα στὰ Χριστολογικὰ προβλήματα τόσο γιὰ τοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους, ὅσο καὶ τοὺς Ὀρθόδοξους Χριστιανούς. Μελετῶντας τὰ δογματικὰ κείμενα καὶ τῶν δύο πλευρῶν μπορεῖ κανεὶς νὰ ὑποθέσει ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι θεολόγοι δὲν ἀσχολήθηκαν μὲ τὸ πρόβλημα αὐτὸ τόσο βαθιὰ ὅσο οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι. Μία τέτοια διατύπωση ἰσχύει μέν, διότι ὑπὸ τὸ πρίσμα τοῦ ὅρου τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (451) ἡ σχετικὴ ἄποψη τῶν Ὀρθοδόξων ἦταν καθορισμένη. Ἀπὸ τὴν ἄλλη δέ, θὰ λέγαμε ὅτι αὐτὴ ἡ διατύπωση ὀφείλεται στὸ γεγονὸς ὅτι τὰ Πατερικὰ κείμενα γιὰ τὸ ἐν λόγῳ θέμα ἀκόμη δὲν ἔχουν μελετηθεῖ σὲ ἱκανοποιητικὸ βαθμό.

Ἕνα ἀπὸ τὰ πρώϊμα κείμενα ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τὸ συγκεκριμένο ζήτημα εἶναι ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων **Ἰωάννου τοῦ Δ΄** (575-594) στὸν **Ἀμπὰ** (551-595)- Καθολικὸ τῆς Καυκάσιας χώρας Ἀγβάνκ. Διασώθηκε μόνο ἡ μετάφραση τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς στὴν ἀρχαία Ἀρμενικὴ γλῶσσα («γκραμπάρ»), ἡ ὁποία γιὰ πρώτη φορὰ δημοσιεύτηκε τὸ 1896, ἐκ μέρους τοῦ διακεκριμένου Ἀρμενίου μελετητῆ, **Ἐπισκόπου Καραπὲτ Τὲρ-Μεκερτιτσιᾶν**.

Μὲ τὴν παροῦσα (δική μας) μετάφραση παραθέτουμε στὸ Ἑλληνικὸ θεολογικὸ κοινὸ ἕνα ἀπόσπασμα τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς, μέσα στὸ ὁποῖο ὁ Πατριάρχης Ἰωάννης ἐκθέτει τὴν Ὀρθόδοξη διδασκαλία γιὰ τὰ ἀδιάβλητα πάθη τοῦ Κυρίου σὲ ἀντίθεση μὲ ἐκείνη τοῦ Ἰουλιανοῦ Ἁλικαρνασσοῦ – ἡγέτη τῶν Ἀφθαρτοδοκητῶν. Ἐμεῖς δὲν θὰ προβοῦμε σὲ θεολογικὴ ἀνάλυση καὶ σχολιασμὸ τοῦ κειμένου, ἀφήνοντάς το σὲ εἰδικοὺς Χριστολόγους.

Γκεβὸργκ Καζαριᾶν,
Μεταπτυχιακὸς φοιτητὴς
τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν

ΕΝΑ ΧΡΙΣΤΟΛΟΓΙΚΟ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΤΟΥ 6ου ΑΙΩΝΟΣ

«Ὁ Ἰουλιανὸς Ἁλικαρνασσοῦ βλασφήμησε, λέγοντας πὼς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἦταν ἄφθαρτο καὶ ἀθάνατο πρὶν τὴν Σταύρωση (καὶ) ὅπως ἦταν ἀνεπίληπτο καὶ ἀθάνατο μετὰ τὴν ἀνάσταση, ἔτσι (ἀκριβῶς ἦταν) πρὸ τῆς Ἀναστάσεως. Ἐπίσης εἶπε πὼς μία εἶναι ἡ φύση τοῦ Λόγου καὶ τοῦ Θείου σώματος, εἰσήγαγε σύγχυση, φύραμα καὶ μίξη (τῶν φύσεων) καὶ (μ' αὐτὸ τὸν τρόπο) ἀρνήθηκε ὅλη τὴν ἐλπίδα τῶν πιστῶν, ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε διὰ μέσου τοῦ Ἁγίου Σταυροῦ.

Ἂν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἦταν ἀθάνατο καὶ ἄφθαρτο, ὅπως εἶπε (ὁ Ἰουλιανός), τότε μὲ τὴν ἀθανασία ἀρνήθηκε τὰ Πάθη, ἐνῶ μὲ τὴν ἀφθαρσία – τὴν Ἀνάσταση (τοῦ Χριστοῦ), διότι ὅπου δὲν ἔχει θάνατο, ἐκεῖ δὲν ὑφίσταται ὁ Σταυρός, καὶ ὅπου ἔχει ἀφθαρσία, ἐκεῖ δὲν χρειάζεται ἀνάσταση. Ἡ ἀνάσταση εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖο τὰ φθαρτὰ (σώματα) ἐργάζεται ἄφθαρτα, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος· «**Δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν**» (Α΄ Κορ. 15, 53).

Ἡ φθαρτὴ φύση δὲν εἶναι τὸ ἴδιο μὲ τὴν ἄφθαρτη, ἀλλὰ λέμε ὅτι μόνο στὴν Θεία φύση ἁρμόζει τὸ νὰ εἶναι ἁπλῆ, ἐντελῶς ἄφθαρτη, ἀμετάβλητη καὶ ἀναλλοίωτη· (ἡ Θεία φύση) εἶναι πάντοτε καὶ ἀεὶ ἡ ἴδια, δὲν ἔχει οὔτε ἀφαίρεση, οὔτε αὔξηση, καθὼς δὲν ὑφίσταται παθῶν, σωματικῶν βασάνων καὶ θανάτου. Ἡ Θεία φύση, ἐκείνη δηλαδὴ τῆς Ἁγίας, προσκυνουμένης καὶ ὁμοουσίου Ἁγίας Τριάδος εἶναι ἐντελῶς ἄφθαρτη, σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο, ὁ ὁποῖος λέγει· «**Τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων, ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ σοφῷ Θεῷ, τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων**» (Α΄ Τιμ. 1, 17).

Ἂν ὅμως πεῖς: (ἄρα λοιπὸν) δὲν θὰ ἀποδώσουμε στὸν Χριστὸ καμία τιμὴ περισσότερο ἀπό μᾶς; (Τότε ἀνταποκρινόμαστε) ὅτι δὲν εἴμαστε ἐμεῖς ποὺ θὰ ἀποδίδαμε κάτι στὸν Κύριο Χριστό, διότι Αὐτὸς δὲν στερεῖται τίποτε, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὸν λόγο τῆς ἀλήθειας λέμε ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου εἶναι ἀνώτερο ἀπό μᾶς καὶ (ταὐτόχρονα) ἐντελῶς καθ' ἡμᾶς, χωρὶς (ὅμως) ἁμαρτία· ἀνώτερο ἀπὸ μᾶς χάρη στὴν ἀναμαρτησία καὶ τὴν ἕνωση μὲ τὴν Θεότητα, - γιατί ἀπ' αὐτὸ τὸ (σῶμα) εἶναι ἡ ἕνωση (τῶν φύσεων) τῆς (Θείας) Οἰκονομίας, – καὶ ὕστερα (τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ) εἶναι Θεῖο καὶ προσκυνούμενο. Ἂν ὅμως πρόκειται γιὰ (κάποιο) παραδεκτὸ καὶ ἀδιάβλητο πάθος, τότε (διδάσκουμε) ὅτι (τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου) πρὶν τὰ σωτήρια Πάθη καὶ τὴν Ἀνάστασή Του κατὰ πάντα ἦταν καθ' ἡμᾶς».

Πατριάρχης Ἱεροσολύμων **Ἰωάννης ὁ Δ΄**

ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ

Εὐχαριστοῦμε θερμά τόν κ. **Γκεβὸργκ Καζαριᾶν** γιά τήν μετάφραση καί ἀποστολή ἀποσπάσματος τῆς θεολογικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Ἰωάννου τοῦ Δ΄ πρός τόν ἐπίσκοπον **Ἀμπὰ** (551-595), τό ὁποῖον δημοσιεύεται παγκοσμίως γιά πρώτη φορά στά Ἑλληνικά, καί, μάλιστα, στό Περιοδικό μας.

Δέν γνωρίζουμε ἂν ἀλλοίωσε τήν ἐπιστολή τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων ὁ Ἀρμένιος μελετητής **Ἐπίσκοπος Καραπὲτ Τὲρ-Μεκερτιτσιᾶν**, ὅταν τήν μετέφρασε στά ἀρχαῖα Ἀρμενικά καθ' ὅτι ὡς

Μονοφυσίτης πού ἦταν δέν μποροῦμε νά τόν ἐμπιστευθοῦμε θεολογικά. Ἐπίσης, πληροφορούμεθα καί ἄλλο ἐπιβαρυντικό στοιχεῖο ἀπό τήν Σωτηρία Παπαδοπούλου (Θ.Η.Ε. σελ. 1210) ὅτι ἡ ἐπιστολή (σέ ἄλλο σημεῖο της καί ὄχι στό ἀπόσπασμα πού παραθέτουμε) περιέχει καί «χωρίον εὐνοοῦν τό πρωτεῖον τοῦ Πάπα καί τό ἀλάθητον αὐτοῦ καί ὅτι ἔτυχε λατινικῆς μεταφράσεως καί εὐρυτάτης ἐπεξεργασίας». Πάντως, τό παρατεθέν ἀπόσπασμα τῆς ἐπιστολῆς πάσχει ἐξ ἐπόψεως Δογματικῆς, καί ἐπιβεβαιώνει τήν σύγχυση πού ἔχει ἐπικρατήσει ἀκόμη καί μεταξύ τῶν Ὀρθοδόξων στό ζήτημα τῶν Ἀφθαρτοδοκητῶν.

Ἐπειδή ἔχω ἀσχοληθεῖ μέ τό θέμα, καί εἶχα δημόσιο γραπτό Θεολογικό διάλογο μέ τόν μακαριστό καθηγητή Ἀνδρέα Θεοδώρου, γνωρίζω πόσο μεγάλη εἶναι ἡ ἄγνοια τοῦ θέματος στόν Ὀρθόδοξο θεολογικό χῶρο, ἀφοῦ καί ὁ μακαριστός καί εὐλαβής καθηγητής –παρ' ὅτι καθηγητής τῆς ἱστορίας τῶν Δογμάτων– ἀφ' ἑνός θεωροῦσε τό «**De Sectis**» ὡς Ὀρθόδοξο κείμενο παρ' ὅτι ἐγκωμιάζει καί ὑπερασπίζει τόν Πατέρα τοῦ Νεστοριανισμοῦ Θεόδωρον Μοψουεστίας (τόν καταδικασθέντα ἀπό τήν Ε΄ Οἰκουμενική Σύνοδο) καί, ἀφ' ἑτέρου εὕρισκε Ὀρθόδοξη τήν Χριστολογία τοῦ Σεβήρου!

Στό μεταφρασμένο ἀπόσπασμα τῆς ἐπιστολῆς, γίνεται σύγχυση μεταξύ ἀφθαρσίας καί ἀτρεψίας. Ἡ Πατερική γραμματεία σέ πολλά κείμενα μᾶς διδάσκει ὅτι οἱ Πρωτόπλαστοι «**ἐκτίσθησαν ἄφθαρτοι καί ἀθάνατοι**», ὄχι ὅμως καί ἄτρεπτοι. Εἶχαν τήν δυνατότητα νά παραμείνουν στήν κατάσταση πού τούς ἔκτισε ὁ Θεός ἤ νά ἐκπέσουν. Μετά τήν παρακοή τους ἔχασαν τήν ἀθανασία καί τήν ἀφθαρσία. Ὁ Χριστός, ὅμως, συνελήφθη στήν κοιλία τῆς Θεοτόκου ἀσπόρως καί ἐξ ἄκρας συλλήψεως ἐθέωσε τήν ἀνθρωπίνη Φύση Του, ὅπως ὁμολογεῖ ἡ Ἐκκλησία μας. Ἡ ἄσπορος σύλληψίς Του Τόν καθιστᾶ δεύτερο Ἀδάμ, μέ τήν προπτωτική φύση τοῦ Ἀδάμ, χωρίς τά Ἀδιάβλητα Πάθη καί, λόγῳ τῆς κυήσεώς Του στά παρθενικά αἵματα τῆς Παναγίας μας δέν προσέλαβε τήν ἀτρεψία, ὅπως ἐξ ἄλλου δέν τήν εἶχε καί ὁ προπτωτικός Ἀδάμ. Ἡ ἐξ ἄκρας συλλήψεως Θέωσις τῆς Ἀνθρωπίνης Φύσεως τοῦ Χριστοῦ δέν ἀφήνει περιθώρια ἀναγκαστικῆς καί ὑποχρεωτικῆς λειτουργίας τῶν Ἀδιαβλήτων Παθῶν, **αὐτό, ὅμως, δέν σημαίνει ὅτι ἀδυνατοῦσε ὁ Χριστός νά λειτουργῆ τά Ἀδιάβλητα Πάθη πραγματικά ὅποτε καί ὅσο Αὐτός ἤθελε.** Ἡ σύγχυση ἔγκειται στό ὅτι θεωροῦν οἱ πολλοί πώς ἡ μή ἀναγκαστική λειτουργία τῶν Ἀδιαβλήτων Παθῶν ἰσοδυναμεῖ μέ μή πραγματική λειτουργία τους! Ἄς βοοῦν ὅλοι οἱ Ἅγιοι Πατέρες, ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὁ Τόμος Λέοντος κ.ἄ. ὅτι «**οὐδέν ἠναγκασμένον**» ὑπάρχει στόν Χριστό, καθ' ὅτι «**οὐ**

προηγεῖτο ἐν τῷ Κυρίῳ τῆς θελήσεως τά φυσικά· οὐδέν γάρ ἠναγκασμένον θεωρεῖται ἐπ' αὐτοῦ, ἀλλά πάντα ἑκούσια·» «**θέλων γάρ ἐπείνασε, θέλων ἐδίψησε, θέλων ἐδειλίασε, θέλων ἀπέθανε**». Θέλησε νά ἐνεργήση τά Ἀδιάβλητα Πάθη γιά νά ἔλθη στά καθ' ἡμᾶς, πού εἴμαστε ἀναγκασμένοι καί δέσμιοι τῶν ἀδιαβλήτων παθῶν.

Τό κείμενο παρουσιάζει τόν Χριστό ὡς ἕνα ἁπλό ἅγιο καί ἀπαντᾶ στό ἐρώτημα «**δὲν θὰ ἀποδώσουμε στὸν Χριστὸ καμία τιμὴ περισσότερο ἀπό μᾶς;**» μέ τό ὅτι «**δὲν εἴμαστε ἐμεῖς ποὺ θὰ ἀποδίδαμε κάτι στὸν Κύριο Χριστό, διότι Αὐτὸς δὲν στερεῖται τίποτε, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὸν λόγο τῆς ἀλήθειας λέμε ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου εἶναι ἀνώτερο ἀπό μᾶς καὶ (ταὐτόχρονα) ἐντελῶς καθ' ἡμᾶς, χωρὶς (ὅμως) ἁμαρτία·**»! Ἡ ἀνωτερότητα τοῦ Χριστοῦ ἔναντι ἡμῶν ἀναγνωρίζεται στό κείμενο μόνο λόγῳ τῆς Ἀναμαρτησίας Του καί λίγο παρακάτω, καί λόγῳ τῆς Ὑποστατικῆς Ἑνώσεως, ἀλλά σαφῶς θεωρεῖ τήν ὑποχρεωτική λειτουργία τῶν Ἀδιαβλήτων Παθῶν ὡς ἀναγκαία προϋπόθεση τῆς πραγματικῆς Ἀνθρωπίνης Φύσεως τοῦ Χριστοῦ μας!

Τό παρατεθέν χωρίο τοῦ Ἁγ. Ἀπ. Παύλου «**δεῖ τό φθαρτόν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν**» δέν ἀναφέρεται στήν Ἀνθρωπίνη φύση τοῦ Χριστοῦ ἀλλά σέ ἐμᾶς τούς ἀνθρώπους. Ὅπως, ἐπίσης, καί στά περί τῆς ἀναστάσεως καί θανάτου ταυτίζει τόν Χριστό μέ ἐμᾶς τούς πεπτωκότας ἀνθρώπους, παραβλέποντας τήν Πίστη τῆς Ἐκκλησίας μας πού κηρύσσει «**ἀνέστης ἐκ τοῦ Μνήματος καθώς ἐτέχθης ἐκ τῆς Θεοτόκου**»!

Τελικά, πρέπει νά συλλαβίσουμε ἀπό τήν ἀρχή τήν Χριστολογία, καί νά ἀναθεωρήσουμε ἀκόμη καί κάποιες ὀνομασίες αἱρέσεων, ὅπως «Ἀφθαρτοδοκητισμός», διότι δέν ἐκφράζει τήν αἵρεση πού καταδικάσθηκε, δηλαδή τήν θεώρηση τῆς Ἀνθρωπίνης Φύσεως τοῦ Χριστοῦ ὡς φαινομενικῆς καί ὄχι πραγματικῆς, διότι –ὅπως προείπαμε– ἡ ἀφθαρσία δέν εἶναι ταυτόσημη μέ τήν ἀτρεψία οὔτε μέ τήν Μονοφυσιτική ἀπορρόφηση τῆς Ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ ἀπό τήν Θεία Φύση Του.

Αὐτά ὡς ἕνας πολύ συνοπτικός σχολιασμός. Περισσότερα στό βιβλίο μου «**Ὁ Χριστός ἀνθρώπων ἐπέκεινα**». Ἄν ἐπιτρέψη ὁ Θεός, θά ἀναπτύξουμε στό μέλλον περισσότερα σέ μιά ὁλοκληρωμένη Χριστολογία, δεδομένου ὅτι ἡ **Χριστολογία εἶναι τό κλειδί γιά τήν γνώση τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς μας** καί τήν ἐπίγνωση τῆς ἐν Χριστῷ Ἀληθείας, ἡ Ὁποία «ἐν τῷ Μέλλοντι» θά μᾶς χαρίση «ζωήν αἰώνιον».

π. Βασίλειος Ε. Βολουδάκης